AM-41

DOM BEAUDOUIN O. S. B.

DUHOVI

DOMINIKANSKI NOVICI
DUBROVNIK

DOM BEAUDOUIN O. S. B.

DUHOVI

Preveo s francuskoga

PROF. LJUDEVIT VIČIĆ

ZAGREB 1938

IZDALA DOMINIKANSKA NAKLADA „ISTINA"

ORDINARIATUS ARCHIDIOECESIS ZAGREBIENSIS

N. 4427

Nihil obstat

Dr. Carolus Hren

IMPRIMATUR

Zagrebiae, 27 Maii 1938.

Dr. Antonius Slamić
Provic. Gen.

DUHOVI

I. OTAJSTVO DUHOVA.

Obnova se roda ljudskoga iz nedokučivih razloga izvršila dvojakim vanjskim poslanjem druge i treće osobe presv. Trojstva.

I prava kršćanska pobožnost, radi sigurnosti, mora da se oslanja na tim dvjema temeljnim istinama, jer joj jedinstveno i sveopće posredništvo utjelovljene Riječi, i nužno djelovanje Duha Svetoga u posvećivanju duša, daje stalnost i obezbjeđuje uspjeh.

Liturgijska askeza, između ostalih prednosti, ima neuporedivu nadmoć da u punoj vrijednosti predoči i moćno istakne taj temeljni nauk, te ga ostvari u našem životu. Njezin krug od Došašća do Duhova (šest mjeseci), koji podijeljen na dva jednaka dijela, predočuje utjelovljenu Riječ, koja je svakom pokoljenju postala suvremena time, što nas povezuje sa čitavim svojim vremenitim životom. I kad je utjelovljena Riječ završila svoj vidljivi boravak, Duh Sveti silazi na zemlju i postaje duša Crkve, po kojoj i u kojoj do konca vijekova nastavlja djelo, koje je Sin izvršio za umrlog života (šest mjeseci poslije Duhova). — Dom Guerànger piše: »Što liturgijske svetkovine prikazuju

uopće u godini, to one obnavljaju u duši svakog vjernika, koji je spreman da primi dar Božji. Taj slijed otajstvenog vremena kršćaninu obezbjeđuje sredstva vrhunaravnog života, bez kojeg svaki drugi život više ili manje naliči na prividnu smrt.«[1])

Pravi predmet ove velike svečanosti je ustanovljenje Crkve. Krist joj je sastavio zajedno sve dijelove i uredio njezin organizam. Ali kao i kod stvaranja prvog čovjeka, trebalo je da je oživi životni princip, simboliziran u dahu. I ovaj se je događaj izvršio na dan Duhova silaskom Duha Svetoga.

»Danas se je, kršćani, obnarodio novi Zakon; danas se je propovijedanjem Evanđelja započeo obasjavati svijet; danas se je kršćanska Crkva porodila: danas je Mojsijev Zakon, koji je negda svečano bio proglašen, poništen jednim blažim Zakonom . . .«[2])

»Ovo je dan sretan, predraga braćo, poštovan i divan dan, u kojem je Gospodin izvršio svoje obećanje, koje je dao svojim učenicima. Zaklinjem vas, združite se u vrućoj molitvi, da mi isprosite milost da dostojno govorim o ovom dubokom otajstvu, i oprostite mi ako ne ispunim visoki zadatak, koji preuzimam.«

»Uskrsna svečanost je završena i ostala je u svome sjaju, i pripravila nas je na ovaj divan dan. Uskrs

[1]) Annèe liturgique, t. I. p. XVII.

[2]) Djela Bossuet-ova, izd. Migne, VII. str. 72.

je bio početak milosti, a Duhovi su njezin završetak, njezina kruna.«[3])

»Sva obećanja bila su tačno ispunjena. Milost pedesetog dana svijetli u potpunoj ekspanziji, i radost je dostigla puninu savršenstva. Uskrsni blagdani su završeni: aleluja je zamuklo, nestalo je žalosti, jer smo primili skupocijeni zalog Duha Svetoga, po kojemu imamo svakodnevno sretni dobitak, da živimo s Isusom Kristom i da se u neporočnosti pripravljamo na proslavu novih uskrsnih svečanosti.«[4])

»Veliko je, predraga braćo, — kliče sv. Ivan Zlatousti — i veoma nadilazi ljudski govor, bogatstvo, koje mi danas dugujemo dobroti našega Boga. Veselimo se dakle svi jednodušno i zanosno pjevajmo pohvale Gospodinu. Današnji je dan za nas blagdan i velika svečanost. Kao što slijedom razvoja vremena iza jednog godišnjeg doba dolazi drugo, tako i u Crkvi iza jednog blagdana dolazi drugi i jedni uvode u druge. Nedavno smo svetkovali Križ, Muku, Uskrsnuće, i Uzašašće na nebo, a danas smo stigli na vrhunac svih dobara, na kulminantnu tačku svih svečanosti, spremni da poberemo plodove Gospodnjih obećanja: »A k o o d e m«, rekao je On, »p o s l a t ć u v a m d r u g o g U t j e š i t e l j a i n e ć u v a s o s t a v i t i s i r o t e (Iv. XII, 7).«[5])

[3]) Sv. Augustin, 43 govor o Duhovima, M. L. t. 38, sv. 1225—1246.

[4]) Sv. Augustin 44 govor o Duhovima, ibidem.

[5]) 2 homolija o Duhovima, — Bareille t. IV., str. 115.

Liturgijska pobožnost se sastoji u kratkom ispitivanju tekstova sv. Mise i oficija. Najprije treba duboko prodrijeti u Otajstvo, koje služi kao opći predmet svakog liturgijskog razvoja. Kad je jednom duh duboko prodro u temeljni zadatak, duša lako vrši svoju djelatnost na tekstovima, koji ga predočuju pod svim njegovim oblicima.

Potpunije razumijevanje Ivanovog teksta: »Duh ne bijaše još dat, jer Isus još nije bio proslavljen« (Iv. VII, 39), i veza najdublje ovisnosti, koju on stvara između ta dva događaja, uvode nas u otajstvo Duhova.

Prama Ivanovom tekstu, Uzašašće nam se predočuje kao sintetičan događaj, koji kruni cjelokupno djelo spasenja. Krist je htio steći pravo da stvori novo čovječanstvo, da mu ponovo saopći božanski život, i da postane Otac uspostavljene rase. On je najprije u samome sebi ostvario pobjedu života nad smrti, i djelo uskrsnuća sa svim neizmjerno plodonosnim pravima, koja po njemu prelaze na svu rasu, autentično je bilo priznato i posvećeno na dan Uzašašća.

Novi Adam, da postane Ocem novog čovječanstva, imao je izvršiti još jedno djelo. Morao je svojim vlastitim djelovanjem priopćiti taj život svojoj rasi, a koja da živi životom, koji je sličan njegovom. Taj život On nije mogao priopćiti prije nego Mu presv. Trojstvo prizna prava tog očinstva. Odatle se vidi, kolika li je duboka ovisnost, koja se sadrži u Ivanovom tekstu.

Pošto se je novi Adam svojim djelom nabujao ži-

vota Duha i postao »duh koji oživljuje«, postao je sposoban da oplodi Zaručnicu, koju si je pripravio prije svog odlaska na nebo, i da joj zauvijek preda u nasljedstvo plodonosan kvas života i pošalje joj svoga Duha. Iz tog sjedinjenja novog Adama i nove Eve u Duhu života, rađaju se sve rase ljudi. Izlijevom Duha Svetoga primamo u krilu Majke Crkve isti život Kristov do mjere njegovog savršenog uzrasta u očekivanju našeg rađanja u punini života u nebu.

Sada razumijemo riječi sv. Ivana Zlatousta, koje smo gore naveli: »Danas smo stigli na vrhunac svih dobara, na kulminantnu tačku svih svečanosti spremni da poberemo plodove Gospodnjih obećanja.« I one Augustinove riječi: »Uskrsna svečanost je završena i ostala u svome sjaju i pripremila nas na ovaj divan dan. Uskrs je bio početak milosti, a Duhovi su njezin završetak, njezina kruna.«

Krist je došao na svijet da nam dade život. Njegov život nama se priopćuje poslanjem njegovog Duha. Dakle, otajstvo Duhova je rezultat svakog Kristovog djela: on je Dar u kome se svi sadrže. Krist je poslanjem Duha Svetoga izvršio najveći čin svega svoga djelovanja.

Djelovanje Kristovo i Duha Svetoga tako je nerazdijeljivo, da je onaj otajstveni svoj povratak, o kojemu Učitelj lično govori: »Neću vas ostaviti sirote, doći ću k vama«, izvršio najprije po svome Duhu.

Sv. Pavao i jednom drugom analogijom njemu tako

milom, predočuje to veliko otajstvo: Krist je glava tijela, a mi smo njegova uda. Istu misao izražava i usmena predaja, kad naziva Crkvu otajstvenim Kristovim tijelom.

Ko bi u tome vidio samo jednu metaforu i jednostavnu prividnost naše mašte, bio bi veoma površan.

To tijelo je živa stvarnost, najmilija i najsvetija stvarnost. I ne bi se pretjerivalo, kad bi se kazalo: otajstveno se ne protivi stvarnome, već fizičnome. Krist je glava tijela ne samo po prvenstvu časti, već po životnom utjecaju, koji iz Njega izvire i osvaja sva uda.

Duh Sveti je taj životni princip, koji posvećuje Kristovo čovječanstvo u svoj njegovoj punini. Krist čini da on kola u svim ljudima, i tako stvara otajstveno tijelo, kojemu je Duh Sveti duša i život.

Kristova Crkva dakle sadrži u svome vidljivom tijelu unutarnji i vrhunaravni princip, i u svome krilu skriva božanski elemenat, koji je njena duša: princip, koji posvećuje i oživljuje sva uda.

Na Duhove započima nova era: život Duha Svetoga u Crkvi, kraljevstvo Duha, koji oživljuje.

II. IZ POVIJESTI.

a) Odnos sa Starim Zavjetom.

Poznato je, da je Bog pedesetog dana poslije svetkovanja prvog Vazma i izlazka iz Egipta, sa brda Sinaja inaugurirao svoje zemaljsko kraljevstvo i dao

mu politički i obredni zakon; zauvijek posvetio svoj Izraelski narod i odabrao sebi stan u sredini te izabrane rase. To je providencijalan događaj, koji je imao označivati silazak Duha Svetoga i osnivanje Crkve. I sv. Oci i crkveni naučitelji nisu zanemarili taj poučan odnos.

»Pedesetog dana poslije svetkovanja simboličnog Vazma, žrtvovanja i blagovanja Jaganjca, čijom krvi su se namazala kućna vrata kao jamstvo spasa, Izraelski narod primio je Zakon urezan »prstom Božjim«, a koji je, kako smo već naglasili, slika Duha Svetoga. Tako je isto i Duh sveti bio poslan apostolima pedesetog dana poslije Gospodinove Muke, koja je pravi Vazam.«[6])

»Čitajte knjigu »Izlazka« i vidite, koliko je dana poslije svetkovanja Vazma bio dat Zakon. Bog razgovara sa Mojsijem u Sinajskoj pustinji prvog dana trećeg mjeseca. Označite dan po početku tog trećeg mjeseca i pazite što Gospodin između ostaloga govori: »Siđi, govori narodu, očisti ga i posveti danas i sutra; nek opere svoje haljine, i bude spreman trećega dana, jer će trećega dana Gospodin sići pred cijelim narodom na brdu Sinaja (Ex. XIX, 10—11). Dakle, Zakon je bio dat trećeg dana trećega mjeseca. Sada računajte od 14-tog dana

---

[6]) Sv. Aug., Tract. de cathech., pogl. XXIII. M. L. t. 40, col. 30.

prvog mjeseca, doba svetkovanja Vazma, do 3-ćeg dana trećeg mjeseca, i vi ćete naći 17 dana prvog mjeseca, 30 dana drugog i 3 dana trećeg mjeseca, što čini svega 50 dana.«[7])

Sv. Ivan Zlatousti piše: »Apostoli izlazeći iz Blagovališta, nisu nosili u svojim rukama kamene ploče kao Mojsije silazeći sa Sinaje, ali su nosili u svojim dušama Duha Svetoga, koji se je razlio kao bogata riznica i rijeka istine i milosti. Oni su se odmah razišli da ljudima redom dijele božanske darove, koje su primili u punini.«[8])

Riječ Pedesetnica prvotno je označivala sve vrijeme od Uskrsa do Duhova. Takovo je značenje imala i kod Židova, kako svjedoči tekst Djela Apostolskih: »K a d s e b i j a h u n a v r š i l i d a n i P e d e s e t n i c e«.[9])

b) Vigilija Duhova.

Ova je Vigilija već u prvotnoj Crkvi sličila Vigiliji Uskrsa. Postilo se je, bdilo i molilo cijele noći, a Katekumeni su se krštavali. Sv. Ambrozije piše: »Na Uskrs smo očekivali Krista, koji izlazi iz gbora, a danas očekujemo Duha Svetoga, koji silazi s neba.«[10])

Da li je svečani obred krštenja bio tako star i sve-

[7]) Sv. Aug., Lit. LX. ad Januar., M. P. t. 33, col 204—221.

[8]) 1 homil. o Mateju.

[9]) Dj. Ap., II., 1.

[10]) Sv. Ambrozije, Tumačenje 109 psal., M. L. t. 15.

čan kao što je bio u Vigiliji Uskrsa? Izgleda da nije. I još danas obredi, koje smo sačuvali, nisu baš potpuni. Međutim od IV. vijeka crkveni naučitelji jedinstveno o tome govore. Sv. Ivan Zlatousti kaže: »Da li bi mi svi mogli tome izbjeći osobito oni, koji su danas u vodama milosti svukli svoje staro griješno odijelo, čiji sjaj od sada može da se natječe sa sjajem sunčanih zrāka? Vas dakle, koji ste ovog dana bili upisani u broj posinovljene djece Božje, vas koji ste obukli tu tuniku slave, zaklinjem, da najbrižljivije čuvate sjaj, koji sada posjedujete . . .«[11])

Što se tiče posta ove Vigilije, on je u nekim pokrajinama, osobito u Galiji, bio naišao na izvijestan otpor. Pedeset dana od Uskrsa do Duhova bijahu dani veselja, koje nije smjelo biti ničim rastuženo. I treba naglasiti, da u sadašnjoj liturgiji toga dana nema nikakvog spomena o postu, niti se službenici (asistencija) pozivlju da kleče za molitve. Ali očito nastojanje da se svetkovine Duhova izjednače sa svetkovinama Uskrsa, koje se opaža i u sv. Misama i u oficiju cijele sedmice, ubrzo je uspjelo da se posvuda uvede obveza posta.

c) Datum ustanovljenja.

Blagdan Duhova svetkovao se je već u prvim vijekovima Crkve, i bez dvojbe za apostolskih vremena, iako to ne možemo dokazati kao za blagdan Uskrsa.

[11]) 2 hamolija o Duhov., — Bareille, t. IV., 123.

Na kraju II. vijeka u Španjolskoj se je zbio čudan događaj. U nekim krajevima te zemlje, vjerojatno pod uticajem izvijesnih nauka, koje su bile protivne nauci o poslanju Duha Svetoga, uvela se je zloupotreba, da se nije svetkovao pedeseti dan već četrdeseti dan poslije Uskrsa, znači, da se nijesu svetkovali Duhovi, već Uzašašće Kristovo. Time se objašnjava 43. kanon Sabora u Elviri (300 g.), koji naziva hereticima one, koji bi protivno sv. Pismu, htjeli da se ne svetkuje dan Duhova. I sam Kasijan spominje tu kobnu težnju, koja je ubrzo iščezla.

d) Neke liturgične formule.

Već u Gregorijanskom Sakramentariju, koji siže u VIII. vijek, nalazile su se sve sv. Mise Duhova i osmine takove, kakove ih mi sada čitamo.[12]) I za Karolinske epohe, naši su predi usvojili i vršili tu istu liturgiju. S druge strane znamo, da je osmina Duhova posvuda privilegirana, i bez iznimke po svemu svijetu, ne može se čitati nijedna drukčija sv. Misa ni oficij. Naša Majka Crkva kroz

[12]) Postoji razlika samo za Veliki četvrtak. Veliki četvrtak je uistinu za dugo vremena bio alutirgičan i nije se vršila sv. žrtva (misu). Pošto je četvrtak bio posvećen poganskom božanstvu Jupitru (dies Jovis), Crkva je izbjegavala svaku sličnost sa poganskim kultom. Zato je u sadanjem Misalu obredna misa Velikog četvrtka identična misi na dan Duhova, izuzevši štenja. Takove pojave susrećemo često za vrijeme Korizme: mise četvrtka su sastavljene uzajamno.

cijelu tu časnu osminu jedno isto moli i jedno isto uči i jedno isto pjeva.

I hvala tom vijekovnom liturgijskom jedinstvu posvuda ostvarenom, što su njezina djeca, koja su udaljena vijekovima i prostornošću, svijesna Općinstva svetih, i stiču mentalitet uistinu katolički.

Neiscrpiva su duhovna dobra, sadržana u obredu Duhova. Sama Vigilija, koja je danas sasma napuštena, sačinjava najbogatiji oficij misala. To je krsni obred sličan obredu Velike sedmice. Ona se je isto tako obavljala u očekivanju nedjeljne zore.

Ne zaustavljajmo se na nju, već proučimo nekoje odlomke sv. Mise Duhova.

MISA NA DUHOVE.

Ulaz.

Ulaz je pjevanje, koje se je pjevalo, kad je svećenik sa svojom pratnjom svečano ulazio u crkvu da služi svečanu sv. Misu.

U sadašnjem obredu ima više odlomaka, koji su uzeti iz svečanih sv. Misa, i u privatnoj tihoj sv. Misi izgledaju kao suvišni. To je slučaj baš sa Ulazom, koji nema svrhe sada, kad svećenik tiho u pratnji ministranta ide na oltar. Ali se treba sjetiti sjaja, kojim se je slavio ulaz Vrhovnog svećenika u crkvu, da obavi svečani obred. Duchesne to ovako opisuje: »Vjernici su bili već sakupljeni u crkvi. Svećenici sa biskupima, koji su se tada nalazili u

Rimu, zauzeli bi svoja mjesta u apsidi, koja je bila rezervirana za viši kler. Vrhovni svećenik — Pontifex — sa svojim djakonima izlazio je iz sakristije — secretarium, — male zgrade smještene prema crkvenim vratima, a koja se je protezala u pravcu k žrtveniku. »Ordines« iz VIII. vijeka govore, da su bili odjeveni u svojim obrednim nošnjama. Pred njima su stupali subdjakoni, od kojih je jedan njihao kadionikom, i sedam svjećonoša, koji su onsili voštanice. Za vrijeme te povorke, kor je — schola cantorum — pjevao antifonu k Ulazu — ad Introitum. U antifoni prvotno se je pjevao cijeli psalam ili bar više stihova.[13])

Dakle, Ulaz je skupno svečano pjevanje, kojim se je počimala svetkovina, i stoga se je njime imao iskazati sav predmet. Sastavljen je po starodrevnom tipu: od predpjeva, psalma sa Slava Ocu, a zatim ponavljanja predpjeva.

»Duh Gospodnji napunja krug zemlje, aleluja: i onaj koji sve obuhvaća, čuje svaku riječ, aleluja, aleluja, aleluja.

Neka ustane Bog i neka se raspršе neprijatelji njegovi; neka bježe od lica njegova, koji mrzi na nj.

Slava Ocu...«

Antifona je izvadak iz Svetog Pisma. To je stari propis liturgijske kompozicije. Ima i drugi, koji se

[13]) Duchesne: Origines du Culte chrétien, pogl. VI., 1.

isto tako ovdje primjenjuje, da se tekstovi iz Starog Zavjeta prilagode otajstvima Novog Zavjeta.[14])

Slijedeći stav uzet je iz knjige Mudrosti (1,7):

6. Blag je doista duh Mudrosti, i neće riješiti klevetnika radi govorenja njegovih: jer Bog je svjedok njegovih tajna i istinski ispituje njegovo srce, i sluša njegove riječi.

7. Jer Duh Gospodnji naupnja krug zemlje i onaj, koji sve obuhvaća, čuje svaku riječ.

8. Stoga onaj, koji govori zla ne može se sakriti.

Gornji stav iz knjige Mudrosti u literalnom značenju slavi Božju neizmjernost. Bog je posvuda: na nebu i na zemlji i na svakom mjestu. Bog je intimno prisutan svakome stvorenju: »Naš Gospodin nije daleko od nas, jer u njemu živimo i mičemo se i jesmo«. (Dj. Ap. XVII., 27). To božansko svojstvo tumači nam bezkrajno Božje zna-

[14]) Počeci Crkve, svrha Starog Zavjeta, a osobito primjer Gospodnji i Apostola, koji su se u svojim naučavanjima služili tim prilagodjivanjima, opravdavaju takav propis. Za one, koji zbog tog propisa omalovažavaju obrednu molitvu, navesti ću riječi Lava XIII., iz Enciklike **»Providentissimus«** od 18. XI. 1893.: »Ko predaje sv. Pismo pazit će, da ne zanemari i alegorički ili analogički smisao, koji sv. Oci primjećuju na izvijesne riječi osobito kad takovo značenje prirodno proizlazi iz literalnog smisla i osniva se na veliki broj auktoriteta. Crkva je od Apostola primila taj način tumačenja i svojim ga primjerom odobrila kao što proizlazi iz njezinog obreda. Ne znači, da su sv. Oci tobože time htjeli dokazati vjerske istine, nego su prokušali, da je taj metod bio dobar da se gaji krepost i pobožnost«.

nje — Mudrost, koju nadahnuti pisac slavi u svojoj knjizi.

Bog je posvuda i sve mu je očito: ništa ne izbjegne njegovom pogledu. Uzalud bezbožnik spletkari u samoći i šutnji, jer: »Bog ispituje bubrege i srca« i ima dar svih jezika, i kojim govorimo u nutrini svoga bića, i što se vani ispoljuje. Da se uvjerimo kako smo nesposobni da mu se krijemo, Bog nam po proroku Jeremiji poručuje: »Može li se ko sakriti na tajno mjesto da ga ja ne vidim? Ne ispunjam li ja nebo i zemlju? (Jerem. XXIII., 24).

Crkva, čuvarica Svetog Pisma, radi bolje primjene u ekonomiji milosti, mimo literalnog, otkriva nam i analogički smisao. Iznad običnog i općeg načina, po kome je Bog u svim stvarima, posvuda djeluje i ispituje naše misli, postoji drugi osobiti i intimniji način. Taj se u svojoj punini obistinio na dan Duhova poslanjem Duha Svetoga, koji svojim božanskim djelovanjem u Crkvi i u dušama ostvaruje tu osobitu i substancijalnu prisutnost božanskih Osoba u dušama. Njegovom se milošću duše posvjećuju i pretvaraju u živi hram, u kojemu stanuje presv. Trojstvo, i koji je mio preuzvišenom i divnom Trojstvu.

Od Duhova više nego ikada: »Spiritus Domini replevit orbem terrarum«;: Duh Gospodnji napunja krug zemlje i obnavlja njezino lice. Ako se Bogu, radi njegove prisutnosti na na-

ravni način, pripisuje sveznanje, koje sv. Pavao popustljivo naziva darom razumijevanja svih jezika »scientiam habet vocis«, zašto mi radi tog čudesnog stanovanja ne bismo priznali tu moć djelovanja na zemlji, taj dar da ga slušaju svi narodi i svi vjekovi, da tajanstveno govori svakoj duši, da ga ona razumije i da On nju razumije: da djeluje čudo obraćenja i svetosti? Takva je misija Duha Svetoga. Ona je i označena plamenim jezikom, jer se sastoji u propovijedanju istine, koja ima da se razlijega po svoj zemlji. I oni, koje On pridruži svojoj misiji, imaju biti sudionici toga znanja i primiti dar jezika.

Antifona svečano najavlja predmet svetkovine, i uvađa nas u otajstvo Duhova. Pjevana prije psalma, ona nije drugo nego predigra (preludij) pjevača prenesena u misli i glasu: ponovljena poslije psalma, znači završni refrain.

Psalam, koji unaša, jest pobjedonosna pjesma i valjda najsvečanija u Psaltiru. Veleč. Lesêtre u svojoj knjizi psalama — Livre des Psaumes — ukratko prikazuje njegov predmet: »Cijeli taj sastav ima veliku pjesničku veličanstvenost i svečano ritmičko držanje, koje dolikuje pobjedonosnom maršu. Psalmista svojim pjesmama prati povratak sv. Kovčega u svetište, ali u svome zanosu kruži u visinama iznad prizora, koji opisuje i širi granice najudaljenijih horizonta. Za njega ne počinje pobjednička povorka samo od Rabata do Sinaja, već se proteže na sve vjekove, i »Exsurgat

Deus«: »Nek ustane Bog« je pjesnička sinteza prošle i buduće povijesti Izraela. Jer, eto Mojsije daje znak odlaska (prvi stih u knjizi Brojeva-Numerorum-X, 35, sadrži svečanu formulu, koju je Mojsije izrekao u času, kad je zlatni Kovčeg bio nošen pred narodom za putovanja), i veličanstvena povorka se razvija podno Sinaja, i kroz pustinje stiže u Kanaansku zemlju prelazeći brda Basan i Salmon, te povlačeći za sobom pobjeđene, pobjedonosna postavlja zlatni Kovčeg na Sionski brežuljak; a zatim, eno poslije Izraela, u budućnosti, redaju se poganski narodi Egipta i Etiopije, i svi narodi, da se klanjaju i priznavaju Jehova.« Zar nije to proročka povijest Crkve, koja se je danas rodila?

Poslanica.

Čitanje djela Apostolskih.

Pošto se navrši pedeset dana, bijahu svi učenici zajedno na istom mjestu. I najedanput nasta šum s neba, kao da puše silan vjetar, i napuni svu kuću gdje su sjedili. I pokazaše im se razdijeljeni jezici kao od vatre i stade na svakoga od njih, i napuniše se Duha Svetoga, i stadoše govoriti raznim jezicima, kako im Duh Sveti davaše da govore. A u Jeruzalemu su (tada) stanovali Židovi, ljudi pobožni od svakoga naroda, koji je pod nebom. A kad nasta ovaj glas, skupi se mnoštvo ljudi i smete se, jer je svaki od njih slušao gdje oni govore njegovim jezikom. Svi se stanu diviti i čuditi govoreći: Nijesu li svi ovi, koji govore, Galilejci, pa kako mi čujemo svaki svoj jezik u kom smo se rodili? Parčani i Međani, i Elamljani i stanovnici iz Mezopotamije, iz Judeje i Kapadocije, iz Ponta i Azije, iz Frifije i Pamfilije, iz Egipta i krajeva

Libijskih, što su oko Cirene, i pridošlice Rimljana, također i Židovi požidovljeni, Krećani i Arapi: čujemo ih gdje našim jezicima govore o veličanstvu Božjem.

Bog, koji je vjeran zakonu svoje providnosti, htio je običnim i izrazitim znakovima razumljivije predočiti duboka otajstva, koja su se tog dana izvršila. To je još jedan dokaz više, da se je Crkva u simbolizmu svojeg obreda služila metodom samoga Boga. Ti znakovi jesu ovi:

1) Duvanje vjetra. U prirodi taj suptilan i probojan elemenat djeluje na sva okolišna bića sad blago i milo, sad snažno i naglo. Ta tajanstvena i nevidljiva moć prodire u svim pravcima zemlje, pokreće oceane i trese šumama, da je ne može niko obuzdati. Kao počelo gibanja i života, od početka svijeta služio je kao znak-simbol saopćivanja života tvari: »inspiravit spiraculum vitae«, kao što danas znamenuje poslanje Duha, koji je imao sve nanovo stvoriti i obnoviti lice zemlje. Ovaj znak-simbol daha tako prirodno označuje život, da ga u svim jezicima upotrebljavamo za to. Tako i mi kažemo: zadnji dah, dah života. I sam naš Spasitelj, kad je saopćivao Duha Svetoga svojim Apostolima, ispoljio je to nevidljivo djelovanje svoje milosti, dahnuvši na njih (Iv. XX, 22). Crkva je tim istim znakom na dan našeg krštenja pripravila našu dušu na izlijev božanskog Duha.

2) Vjetar je silan i tako žagori, da se oko Blagovališta okupilo veliko mnoštvo stanovnika Jeruza-

lema i stranaca, koji su odasvuda bili došli, da svetkuju židovsku Pedesetnicu, što je značilo da to božansko saopćenje nije bilo namijenjeno samo njihovom ličnom posvećenju. Ne, već izakako je ispunio bio Blagovalište, božanski dah po službi Apostola imao je da oživi sve stvari i njegov se odjek čuti po svoj zemlji: »In omnem terram exivit sonus eorum«.

3) Kiša plamena vidno je očitovala to božansko poslanje. Duh ljubavi uistinu gori kao oganj, koji ima da očisti i obasja svaku duhu i raspiri požar, koji se neće više ugasiti. Nije li i naš Spasitelj izjavio, da je došao da donese oganj na zemlju, i hoće da s njime sve užeže? On je tu svoju želju potpuno ostvario danas, kad je poslao svog božanskog Duha.

4) Plameni su imali oblik jezika, da znamo da Apostoli imaju govoriti novim jezikom i svojim propovijedanjem objaviti novi život.

POSLJEDICA

Dođi, Duše prisveti,
Sa neba nas posjeti
Zrakom svoje milosti.

Dođi, oče ubogih,
Djelitelju dara svih,
Dođi, srca sjetlosti.

Tješitelju tako blag,
Ti nebeski goste drag,
Pun miline hlade tih.

Umornima, pomore,
U vrućini lahore,
Razgovore žalosnih.

Sjaju, svijetla blaženog,
Sjaj u srcu puka svog,
Napuni nam dušu svu.

Bez Božanstva Tvojega,
Čovjek je bez blaga,
Tone sav u grehu zlu.

Nečiste nas umivaj,
Suha srca zalivaj,
Vidaj rane ranjenim.

Mekšaj ćudi kamene,
Zagrij grudi ledene,
Ne daj nama putem zlim.

Svim, što vjeru imaju,
Što se u te ufaju
Sedam svojih danara daj.

Daj nam krepost zaslužnu,
I smrt lijepu blaženu,
Daj vjekovit svima raj.

Amen. Aleluja.

Poznato je, da od reforme rimskog Misala (1570 god.) pod sv. Pijom V, »Veni Sancte Spiritus« je jedna od rijetko sačuvanih Sekvencija. Druge su: Lauda Sion«; Hvali Sione; »Dies irae«: Dan gnjeva; i »Stabat Mater«: Podno križa Majka staše.

Ti se dijelovi u obredu javljaju oko XII vijeka, i to poslije poslanice i Graduala. Odatle im je i naziv Sekvencija-Posljedica, a značilo bi Dodatak. Zvale su se i »Proze«, ali netačno, jer se nije vodilo računa o metričkim pravilima. Oko XIII vijeka toliko su se uzmnožile, da su sačinjavale zasebnu knjigu: Liber sequentialis. Po mišljenju najboljih auktora, u XII vijeku Sekvencije su se često pjevale, ali ne u Oficiju, nego za vrijeme ručka, koji su Pape ili biskupi odmah poslije svečane sv. Mise priređivali za sve svoje službenike (ministrante), a koji ručak tako je bio povezan sa obrednim činom, da se je na isti ručak pozivalo za vrijeme pričešćivanja. Za tih gozbi, pjevači su pjevali pjesme, koje su se odnosile na Otajstvo dana. Odatle je razumljivo, zašto su prvotno samo svečani blagdani imali svoje Sekvencije.

I doista, obredno obilježje tog ručka čini takav postanak Sekvencija najvjerojtnijim. Obredno pjevanje za vrijeme ručka postojalo je već u VI vijeku. Grgur Tourski (593 god.) priča, kako je kralj Gortan, kad je došao u ovaj grad (Tours) da svetkuje blagdan sv. Martina god. 585, i bio na ručku kod biskupa, u sredini ručka zatražio, da mu se pjeva G r a d u a l e, koje je slušao za sv. Mise. Zato se te kompozicije ne smatraju ni ozbiljne ni svete, pa su ubrzo i nestale.

Prije Tridentiskog sabora, u mnogim se je pokrajinskim saborima tražilo, da se ta nova literatura zabrani ili bar smanji. Godine 1436 sabor je u Koelnu izdao slijedeći kanon: »Mnogi dijelovi u obredu sv. Mise, koji su skoro uvedeni bez obzira na predaju, ne sviđaju se Ocima sabora, jer ne dolikuje, da se po nadahnuću pridošlice postupa sa tako velikim otajstvom. Želja je, da se te prazne P r o z e, koje su skoro sljepački unijete u Misalu, napuste. Mi ćemo dakle strogo pregledati Misale i Brevijare, da nestane tih sastava bez značenja, a sačuvat ćemo dijelove, koji odgovaraju dostojanstvu obreda i predaji.« I sv. Pije V je ostvario tu želju.

Što se tiče Sekvencije, koja nas zanima, već »O r d i n e s r o m a n i« iz XIII vijeka donose Sekvenciju za Duhove i za svu osminu. Nije utvrđeno, ko ju je sastavio. Janssens kaže: »Učenjaci su najaktivnije istraživali, da pronađu auktora te divne Sekvencije »V e n i S a n c t a e S p i r i t u s« i nijesu mogli sa sigurnošću ništa ustvrditi kao ni za auktora »V e n i

C r e a t o r«. Isto tako što za himnu predložena su četiri auktora: Notker, samostanac iz sv. Gala (912 god.); kralj Franjo Robert II (1031 god.); Herman Kontrakt de Renchenau (1054 god.) i Inocent III Papa (1216 god.).* Ne samo razlog auktoriteta, nego i način izvedbe Sekvencije sav govori u prilog ovog posljednjega. Poezija »V e n i S a n c t a S p i r i t u s«, čiji ritmički sastav ne zaostaje za najsavršenijim djelima kralja sekvencija Adama di San Vittore, jasno otkriva umjetnost XII i XIII vijeka. Kad je pripisujemo Papi Inocentu III, lako je protumačiti, kako se je osobito u Italiji mogla raširiti, jer je u Francuskoj i Njemačkoj prevlađivala proza »S a n c t i S p i r i t u s n o b i s a d s i t g r a t i a«, koju je vjerojatno sastavio Notker iz sv. Gala ili kralj Robert. Odatle možemo obrazložiti, zašto je sv. Pijo V mogao talijansku Sekvenciju pretpostaviti njemačkoj ili francuskoj.«[15])

Bilo kako bilo, ta Sekvencija sadrži molitvu punu

---

* Dr. Iv. Delable u »Hrvat. straži«, maja 1937, u članku »V e n i S a n c t e S p i r i t u s«, piše da vijest jednog Cistercile, pisca iz XIII vijeka, prepisuje tu Sekvenciju časnom učitelju Stjepanu Langtonu, nadbiskupu Kanterbury-a, koji je bio posvećen za nadbiskupa od pape Inocenta III u Viterbu 1207 god., a koji je tu Sekvenciju dao Inocentu III, svome prijatelju za vreme nauka u Parizu 1180 god., te ju ovaj kao papa proširio u liturgiji. — (Prevodilac.)

[15]) Janssens: **La Confirmation**, Desclée 1888. app. p. 280.

ljupkosti i uvjerljivosti, i izražava iskrenu i dirljivu prošnju. Duša izgovara i ponavlja učinke Duha Svetoga, i osjeća da je već prokušala njihovu slast pa čezne da ih se još više nauživa.

Lav XIII u svojoj Enciklici o Duhu Svetomu, 9 svibnja 1897 god., preporuča tu Sekvenciju kao divnu molitvu: »Kako treba da se molimo? Crkva nas jasno uči, kad Ga moli i zaklinje najslađim riječima: »Dođi, Oče ubogih, djelitelju dara svih; dođi, srca svjetlosti. Tješitelju tako blag, Ti nebeski goste drag, pun miline hlade tih«. Zaklinje Ga da opere i očisti i okupa duše naše i srca naša; da onima, koji se u Njega uhvaju dade »krepost zaslužnu«, i smrt lijepu blaženu, i vjekovit svima raj«. I sigurno je, da čuje te molitve Onaj, koji je o sebi napisao: »Duh moli za nas neiskazanim uzdasima« (Rim. VIII, 26).«.

Nedjelje po Duhovima.

Prije VI vijeka najveći broj nedjelja nijesu imale svoj vlastiti obredni tekst ni posebne nazive. Postupnim razvojem Kalendara, poredali su ih oko najbližih glavnih svetkovina. Po njima se je razvilo otajstvo, od kojeg su dobili i nazive kao na pr. nedjelje Došašća, nedjelje Bogojavljenja itd.... Nedjelje po Duhovima dobile su taj naziv početkom VIII vijeka, i Grgurski Sakramentarij prvi ih tako nazivlje, u doba dakle kad je rimski obredni Kalendar, koji nam je

poznat, poprimio svoj konačni oblik, izuzev što se nedjelje Došašća nalaze na kraju Misala.

U isto doba, bilo je u Galiji pokušaja, da se nedjelje po Duhovima grupišu u razne serije, i vezuju sa vremenskim svetkovinama kao: nedjelje sv. Petra i Pavla, sv. Lovre, Uzvišenja sv. Križa, sv. Mihovila itd.... Ali se je ubrzo poprimio rimski način.

Na istoku se još i sada nedjelje nazivlju po predmetu Evanđelja: nedjelja grješnika i publikana; nedjelje milosrđa; nedjelje prestupa itd.

Kod proučavanja tih sv. Misa ne smijemo tražiti strogo suglasje između molitava, poslanica i Evanđelja. Uistinu, jedna je vodilja-misao udahnula njihov izbor i raspored, ali kasnije se je unijela pometnja, i nekoji dijelovi sv. Misa bili su samovoljno uvršteni.

To je mala nezgoda za istinu, obzirom na neuporedivo blago obreda tih nedjelja. Dobar izbor Evanđelja pruža za njih samih neizcrpljivi materijal divnih homilija. Mi žalimo, da i kod samih obrazovanih vjernika postoji gotovo opće neznanje Evanđelja. Ali učiniti da vjernici razume nedjeljna štenja, neosporivo je jako sredstvo, da se u narodu poništi to neznanje. Svake nedjelje, pa ako hoćete, svakog dana Isus Krist na usta svoje Crkve propovijeda Blagu vijest. Prije podjele Euharistijske hrane, drobi nam kruh duševnog života: riječi sa božanskih usana. Ko sluša Crkvu sluša samoga Krista. To obećanje ne jamči nam samo za nepogrešivost dogmatskih definicija, već i obrednom naučavanju, a osobito čitanju Evanđelja daje sigurnu uspješnost.

III. NAUKA CRKVENIH OTACA.

Za prvih vijekova, u kršćanskim su se propovijedima mnogo tumačile liturgijske svetkovine. I ako prije VI vijeka, nemamo u strogom smislu liturgijskih knjiga, ipak sva kršćanska književnost sv. Otaca i Sabora djelomično nas tako obaviješćuje o primitivnoj liturgiji, da bismo mogli sastaviti liturgijski zakonik izvjesnih crkava iz homilija njihovih biskupa.

Oni, ne samo da postepeno tumače otajstvo obrednog kruga, već je njihov razvoj protkan tekstovima i primjenama, koji su crpljene iz obrednih oblika, prema savjetu sv. Augustina u napisu: »De Officiis«.

Čitateljima na izgled, donašamo neke izvatke iz govora glavnih crkvenih naučitelja, da se vidi, od kolike su koristi za liturgiju pastirski govori sv. Otaca i od kolike je utjehe razmišljati, da su obredne svečanosti, koje mi sada slavimo, postojale kroz sva kršćanska pokoljenja prije nas, i da možemo poslije petnaest vijekova slušati govore sv. crkvenih Otaca o tim istim svečanostima, koje mi u zajednici sa čitavim kršćanskim svijetom slavimo osam dana.

SV. LAV VELIKI.

Roden je vjerojatno u Toskani. Bio je na Petrovoj stolici od 440 do 461 godine. Predaja mu pripisuje 116 homilija, od kojih jedno dvadeset vjerojatno ni-

jesu njegove. Gotovo sve njegove homilije su kratke obredne besjede, kojima objašnjava svaki liturgijski krug. U svojim govorima razvija predmet ozbiljno i svečano, bez razvučenosti, pače kadkad i značajnom jezgrovitošću.

Govor 75. o Duhovima.

1. Kršćanski Duhovi odgovaraju Mojsijevoj Pedesetnici.

Današnja svečanost, predraga braćo, ima da se ubroji između najvećih svečanosti. To je poznato svakom kršćanskom srcu. Dužni smo uistinu da ovaj dan veoma poštujemo, jer ga je Duh Sveti posvetio divnim čudom svojeg izvanjeg poslanja u svijetu. Deset dana je prošlo od dana, u kojemu je naš Spasitelj uzašao u nebeske visine, da sjedne o desnu Boga Oca. Istovremeno, mi smo stigli u pedeseti dan od dana uskrsnuća istog Isusa Hrista. Ovaj poštovani dan u sebi sadrži veliko otajstvo za Stari i Novi Zavjet. Ovog dana je postalo jasno, da je Stari Zakon bio priprava na Milost i da je Milošću prestao Zakon. I doista, kao što je Izraelski narod bio primio Zakon na brdu Sinaju (Exod. XIX, 17) pedesetog dana poslije žrtvovanja Vazmenog Jagnjeta, tako je poslije Kristove muke, u kojoj je bio žrtvovan pravi Božji Jaganjac, pedesetog dana, računajući od Uskrsnuća, Duh Sveti sišao na apostole i mnoštvo vjernika. (Dj.

Ap. 2, 3.) Svaki pažljiv vjernik može u tome lako uvidjeti, da su izvori Starog Zavjeta temelji Crkve, i da je jedan te isti Duh sastavio prvi i drugi Savez.

5. Duh Sveti u Crkvi posvećuje sve, i on je ustanovio same postove.

Svi ti dokazi kao i drugi, koje mi izobiljno nalazimo u Svetom Pismu, potiču nas, da na osobiti način poštujemo Duhovsku svečanost i da se veselimo u čast Duha Svetoga, koji posvećuje svu Crkvu, i koji stanuje u dušama vjernika. On nam daje vjeru, i naučava nas nauku. On je izvor ljubavi, oznaka čistoće i uzrok svake naše duhovne jakosti. Veselite se, vjerne duše, što se po svemu svijetu jednoglasno slavi jedan Bog: Otac, Sin i Duh Sveti, i što izvanjsko poslanje treće Osobe presv. Trojstva, koje nam se je očitovalo u obliku ognjenih jezika, trajno ostaje u Crkvi po svojim učincima i po obilju svojih darova; jer taj isti Duh istine sjaji svojom svjetlošću u svojem slavnom stanu (Crkvi), i ne trpi u svojem hramu ništa što je tamno i mlako.

I to očišćenje je svrha posta i milostinje. Zato poslije časnog dana Duhova, odmah slijede dani uobičajenog spasonosnog posta Četirivremena (Duhovski kvatri). Sveci su u svojim dušama vazda osjećali njegovu korist. I mi u svojoj pastirskoj brizi, opominjemo vas, da ga brižno proslavite. Ako li iz nepažnje što sagriješite, to ćete pokorom posta ispraviti, i činima ljubavi očistiti. Dakle, slijedeće srijede i petka ćemo postiti. U subotu ćemo uobičajenom pobožnošću u istu svrhu proslaviti Vigiliju, po Gospodinu našem Isusu Kristu, koji, jer je jedan i isti Bog sa Ocem i Duhom Svetim, živi i vlada navjeke. Amen.«

SV. GRGUR VELIKI (604).

Zasjeo je na Petrovu stolicu 690 godine. Govor, koji donašamo, uzet je iz njegovih četrdeset homilija o Evanđelju. Njegovi govori su priprosti ali očinski. Sastavio ih je vjerojatno 592 godnie. Njegovim homilijama odmah su dodana i štenja obrednog Oficija i čitanja u Kapitulu ili u blagovalištu samostanaca.

Homilija 30. držana narodu na Duhove u bazilici sv. Petra Apostola.

»Kako je bio nemoćan i bojažljiv sam pastir Crkve pokraj groba, nad kojim se diže naša katedra? Pitajte Kaifovu vrataricu. Ona će vam to kazati. Uplašen glasom siromašne žene, strah mu od smrti obuzeo život. I dok se Petar na zemlji odriče Učitelja, razbojnik ga na križu priznaje. Ali sad čujte kakav je postao taj bojažljivi čovjek poslije silaska Duha Svetoga. Poglavari i vijećnici se sastaju i zabranjuju apostolima da propovijedaju u ime Kristovo, a Petar odlučno odgovara: »Većma se treba pokoravati Bogu nego ljudima«. I dalje: »Sudite, je li pravo pred Bogom, da vas većma

slušamo nego li Boga? jer ne možemo negovoriti što smo vidjeli i čuli« (Dj. Ap. 4, 19). A zatim: »Otiđoše ispred Velikog vijeća radujući se što su bili smatrani, da trpe sramotu za ime Isusovo.« (Dj. Ap. 5, 41). Gledte Petra kako se raduje, što ga bičuju. On, kojega ranije bijaše uplašila riječ sluškinje, poslije silaska Duha Svetoga, premda izbičevan, ipak je svladao otpor židovskih knezova.

Pogledajte časkom očima vjere svemoć toga božanskog Radnika (Duha Svetoga) i promatrajte Oce Starog i Novog Zavjeta. Sa rastvorenim velikim očima vjere promatram Davida, Amosa, Petra, Pavla, Matiju i vidim, što može da djeluje taj božanski Duh. On napunja mladog pjevača, koji pjeva uz harfu, i učini ga psalmistom (I Kralj. 16, 18). On napunja čobana, koji je sabirao grmlje, i učini ga prorokom (Amos, 7, 14). On napunja mladića, koji je bio umjeren u jelu i piću, i učini ga sudijom staraca (Dan. 13, 46). On napunja jednog grješnika, i učini ga propovijednikom (Mat. 4, 19). On napunja progonitelja, i učini ga Apostolom naroda (Dj. 4, 1). On napunja poreznika, i učini ga Evanđelistom (Luk. 5, 27-28). O, koliki je Umjetnik taj božanski Duh! Njemu ne treba duga priprava da postigne što hoće. Netom On takne dušu, nauči ju: samo ju taknuti, znači naučiti ju. Netom njegova svjetlost prodre u dušu, ova se preobrazi, i odmah napušta što je do tada bila, a postaje što do tada nije bila.

Promatrajmo one, koji su nam propovijedali vjeru, i ispitajmo, kakove ih je On danas zatekao bio, i što je od njih učinio? Najprije gledajte ih u potaji sakupljene u Blagovalištu radi straha od Židova. Bez sumnje su znali svoj materinski jezik, a ipak se nijesu usudili, da javno propovijedaju Krista. Silazi Duh, koji im je dao dar jezika i unutrašnju božansku moć da ovlašteno govore, i tada se gađaju, da u tuđem jeziku propovijedaju Krista, oni, koji su se malo prije strašili da govore svojim vlastitim jezikom. Oganj, kojim su oni bili raspaljeni, učinio je da su prezirali tjelesne muke, kojih su se prije toliko plašili. Radi ljubavi svoga Stvoritelja, svladali su prirodni nagon samoodržanja, koji je zajednički svima bićima. I oni, koji su prije zbog straha od svojih neprijatelja smalakšavali, odvažno istupaju pred njima. Riječju, Onaj, koji ih je učinio tako velikim, preobrazio je njihove duše u prava nebesa.

Vidite, predraga braćo, koliko li je velika svečanost dolazak Duha Svetoga, poslije Utjelovljenja Jedinorodjenoga Sina Božjega. I jedna kao i druga su poštovane. U jednoj je Bog, ne napuštajući sebe, uzeo ljudsku narav; u drugoj su ljudi primili Boga, koji je sišao sa neba. U jednoj Onaj, koji je po naravi Bog, postao je čovjekom, u drugoj su ljudi posinovljenjem postali bogovi. Ako dakle nećemo da ostanemo puteni u smrti, predraga braćo, ljubimo Duha, koji daje život.«

TISKARA BRAĆA KRALJ U ZAGREBU